

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 21 квітня 2020 року)

Суми
2020

ЧЕРВЯЧЕНКО В. Р.
студентка ННІ права СумДУ
(наук. керівник: к.і.н., доц. Н. В. Лобко)

Історія селища Степанівка

Селище Степанівка знаходиться за 15 км від обласного центру. Розкинулось воно у долині річки Сумки та її маленьких приток і простягнулось аж на 7 кілометрів вздовж шляху Суми-Конотоп.

Заселення території селища відбувалося нерівномірно, здебільшого хуторами, які й до сьогодні залишаються великими мікрорайонами, розділеними полями. Найбільші з них – цукрозавод, Крамарщина, Торопилівка, Комсомольське, Кагадеевка, УКС. Серед старожилів збереглись старі назви: Себелів Яр, Отроховщина. Місцеві мешканці власне Степанівкою називають північно-західну частину селища, тут збереглись старі назви Переселенка, Москалівщина, Білоусівка.

Вперше згадується Степанівка в 1670 році, У цей період українці з Правобережжя Дніпра масово заселяли незаймані землі Слобідської і Лівобережної України, тне бажаючи бути під владу Польщі.

Назва села вірогідно походить від імені Степан або слова «степ», тому що місцевість навколо рівнинна, лісів немає. У XVIII столітті Степанівка належала поміщику Кондратьєву. У XIX ст. село було власністю поміщиці Хрущової, а до 1917 р. її дочки.

Згідно інформації у книзі за 1903 рік «Полное географическое описание нашего края», Степанівка була волосним селом з 2 тисячами мешканців. Тут була лікарня, поштова станція, магазини, базар, проходили три ярмарки, працювали цегельний, селітровий, солодовенний та спиртовий заводи,

кузня та млин Яновського. Селітру відправляли на Шосткинський пороховий завод. Цеглу і спирт вивозили на ярмарки до міста Ромни і використовували на місці.

На початку ХХ ст. селяни масово вищували цукровий буряк. Обмолот хліба частково проводили паровою машиною. Населення займалось обробкою деревини, шкіри, прядінням, ткацтвом, вишиванням.

Восени та взимку селяни працювали на цукроварні, а з 1895 р. на цукрозаводі. Торф добували у селі до 50-х років ХХ століття. У декого збереглися торфорізки. Вирізаний торф складали у піраміди до 1 м заввишки (називали «фонариками»), ціле літо сушили. В радянські часи при цукрозаводі були спеціальні бригади по заготівлі торфу.

У 1846 році в Степанівці збудували Стефанівську церкву. Пізніше на кошти поміщика Миколи Крамаренка була збудована кам'яна двопрестольна церква святого Георгія. При ній була школа. Цей храм був майже копією Іллінської церкви в місті Суми, тільки мав червоні вікна. Храми були зруйновані у 1930-х роках. У 1995-2004 р.р. зведена нова будівля Георгієвської церкви, храм урочисто відкрили 12 вересня 2004 року.

Буремно пройшли у селі події початку ХХ ст. У грудні 1917 року група селян розгромила маєток Харитоненка. Почалась боротьба за владу. У другій половині 1919 року в селі остаточно встановилася радянська влада. Газета "Сумской вестник" повідомляла, що у Степанівській волості 5 грудня 1919 року утворився ревком. Його очолив Тихін Маркевич Євтушенко. Активної підтримки більшовики в селі не мали. В телефонограмі за 15 травня 1920 р. повідомлялось «В с. Степановка сельских ячеек нет. В организации не ведется должная партийная работа».

Головним завданням влади стала заготівля хліба. За даними обласного архіву у березні 1920 року за один лише день

активісти вилучили в селян 800 пудів зерна, боржників по хлібоздачі віддавали під трибунал, їм забороняли молоти зерно на вітряках, у селян не вистачало хліба для харчування та посіву. Гинула худоба від голоду. Місцева лікарня за 1922 рік повідомляла про зростання смертності від тифу. Але справжню картину трагедії відтворити важко, бо лікарня вважалась заводською та не приймала селян і навіть аптека не продавала ліки.

Населення не мало палива, знищувалися сади і дерев'яні будівлі, бо лісів поблизу не було.

Покращилось життя в 1923-1926 рр. Це був період непу. Держава надала селянам кредит. За даними архіву Степанівська комуна в 1924 році мала 4 коня, 6 волів, культиватор, сіялку, віялку, снопов'язалку, будинок на сім квартир, конюшню, воловник. застосовували 9-пільну сівозміну, закладали по 90 парників. Продавали по декілька десятків тисяч корінців розсади на сезон. Також у ці роки була артіль «Хвиля революції», яка мала трактор «Фордзон».

У 1926 році по Степанівській сільраді (без селища цукрозаводу) населення становило 3074 чоловік. Тут працювала 7-річна школа, сільбуд, кіноустановка, ветеринарна дільниця, агропункт, споживче товариство, сільськогосподарське кредитне товариство, скотарсько-молочне товариство. У травні та вересні проходили дводенні ярмарки.

Селище цукрозаводу та прилеглі до нього хутори (376 господарств, 856 чоловік) входили до Новомихайлівської сільради. На території цукрозаводу діяла школа, лікарня, робітничий клуб, кіноустановка, робкооп (магазин), а на Василівщині (хуторі Крамарщина, нині вул. Сумська) крохмально-паточний завод.

У 1930-х роках відбувалася ліквідація хуторів. Мешканців хуторів Казбани та Карабівщина переселили до великих сіл. Колгоспників – до Северинівки та Мар'ївки, а робітників

цукрозаводу – до Степанівки. Хати були дерев'яні, тому їх розібрали, пронумерували бруси та перевезли на волах.

Наприкінці 1920-х рр почалась колективізація, її проводили 20-ти тисячники з Ленінградської області, їм допомагали місцеві активісти. Вже з 1929 року був складений список куркульських господарств, хоча основну масу селян становили середняки. Створили колгоспи ім. III Інтернаціоналу, ім. Чапаєва та «Гігант». Радгосп перевели в підсобне господарство цукрозаводу.

Дуже багато мешканців села померло в період голоду 1932-1933 років. Бригади місцевих активістів забирали всі продукти. Колгоспникам іноді давали по 200 г хліба на сім'ю. Під час робіт у полі зранку годували затіркою з картоплі, або супом з квасолі. Давали по одному ополоніку, але майже всі несли додому дітям. Хто не запізниться – міг отримати по 20 г хліба. Трактористам давали по 50 г хліба на день.

У 1932 році в селі організували ясла, якими завідувала Марфа Ляцова. Багато дітей померло і там, бо продуктів не було. У 1933 році відкрили патронат для голодуючих та безпритульних дітей. Директором працювала Євдокія Отреп'єва. Померлих від голоду хоронили на полі між Степанівною та Головашівкою, в садках коло хат, та на сільському кладовищі, після війни там зробили базарний майдан, наприкінці 60-х рр., до 100- річчя народження В. Леніна на кістках людей збудували селищний будинок культури.

Дещо наладилося життя селян в середині 1930-х рр. На 1935 рік колгоспники зібрали по 500 центнерів цукрового буряка з гектара.

Важким випробуванням стала для жителів села радянсько-німецька війна. На фронт мобілізували 638 мешканців, а 263 степанівці не повернулися додому. У 1975 році на честь загиблих збудували меморіал Вічної Слави. За відвагу у боях із ворогом на Дніпрі звання Героя Радянського Союзу був

удостоєний Іван Макарович Мацак. Повним кавалером Ордена Слави повернувся з війни Григорій Михайлович Юнак. Зараз у Степанівці є вулиці їх імені.

Одна із вулиць носить ім'я Марії Завгородньої. Це дівчина з нашого села, медсестра, вона була бійцем Хотінського партизанського загону, розстріляна фашистами.

Справжнім героєм був Василь Данилович Юнак, У лютому 1943 року у важких боях під Орлом у палаючій машині Василь Юнак вів бій і знищив 98 фашистів і 4 ворожих танки.

Про нелегке життя наших односельчан у перші повоєнні роки розповідають статті у тодішній районній газеті «За сталінський урожай».

У 1958 році всі поселення і хутори, як вулиці, були зведені в одне село, У 1959 році село електрифікували та провели радіо.

Степанівка – селище міського типу з 1968 року, центр сільської ради до складу якої входять села Глиняне і Головашівка. Тут понад 5 тисяч мешканців. Нині в селищі працює 56 трудових колективів,

Зараз Степанівка разом з Підліснівкою входять до ОТГ.